

ПРИНЦИП СУВЕРЕННІЙ РІВНОСТІ ДЕРЖАВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Важливе місце у системі загальних принципів міжнародного права займає принцип суверенної рівності держав, що виступає однією з основних засад відносин, що сформувалися у даній галузі права. Кожна держава бере на себе зобов'язання поважати суверенітет інших учасників, що полягає у можливості держав провадити самостійну законодавчу, виконавчу судову політику, без будь-якого зовнішнього втручання з боку інших суб'єктів міжнародного права [1, с. 47].

Як зазначає Буткевич В. Г., встановити часові рамки періоду становлення принципу суверенної рівності держав фактично не можливо. Проте, окремі елементи принципу можна взяти із звичаїв, формування яких розпочалося понад три тисячі років тому [2, с. 222]. Як вважають деякі дослідники, не можливо стверджувати, що принцип суверенної рівності тоді існував повноцінно. Сіваш О. М, вважає, що поняття суверенітету не було сформовано. Тобто, варто говорити лише про зародження ідеї рівності та суверенітету держав. Бараташвілі Д. І. пов'язує виникнення рівноправ'я у відносинах між державами з боротьбою монархій у Європі від пап Священної Римської імперії [3, с. 225].

Що стосується сучасного періоду, то принцип найбільш повно відображено у Декларації про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до статуту ООН 1970 р.

Всі держави користуються суверенною рівністю, тобто мають однакові права та обов'язки і є рівноправними членами міжнародної спільноти, незалежно від різного економічного, соціального та політичного або іншого характеру [4].

Принцип також був розглянутий у Декларації принципів Заключного акта Ради з безпеки та співробітництва у Європі 1975 р., де вказано, що в число прав, які охоплені суверенітетом держав входять: право кожної держави на юридичну рівність, територіальну цілісність, свободу та політичну незалежність [5].

Об'єктом принципу суверенної рівності держав є сукупність відносин, що виникають для забезпечення формально-юридичної рівності держав. До суб'єктивного складу належать держави, а також державоподібні утворення [6].

Основний зміст принципу полягає у тому, що кожна держава зобов'язана поважати право один одного на визначення і здійснення на власний розсуд відносини з іншими державами у відповідності до норм міжнародного права; кожна держава має право вступати та функціонувати у міжнародних організаціях, підписувати міжнародні договори тощо.

Як вважає Лукашук І. І., принцип складається з двох взаємопов'язаних елементів – суверенітету та рівноправності. Суверенітет потрібно розуміти, як повновладність держави здійснювати повноваження всередині своєї території. Щодо рівності, як другого елементу принципу, то варто говорити саме про рівність суверенних прав держав. Рівність означає, що всі норми міжнародного права застосовуються до всіх держав однаково, мають однакову юридичну силу [7].

Завданнями принципу можна вважати: а) забезпечення оптимального співвідношення прав та обов'язків держав; б) визначення статусу держав як суб'єктів міжнародного права; в) забезпечення засад правомірного прийняття рішень; г) формування засади правового регулювання міждержавних відносин [2, с. 224].

Отже, на даному етапі розвитку міжнародного права принцип суверенної рівності держав займає одне з основних місць у системі загальних принципів права, що зафіксовано у Статуті ООН 1945 р., Декларації про принципи міжнародного права 1970 р., Заключному акті НБСЄ 1975 р. тощо.

Аналізуючи доктринальні підходи та нормативні акти до визначення даного принципу, можна зазначити, що принци суверенної рівності держав – це один із принципів, що входять до загальних принципів міжнародного права, суть якого полягає у наданні державам юридичної рівності, однакового правового статусу, незалежності у вирішенні внутрішніх питань, що впливають із безпосередньої суверенності даних держав.

Джерела:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право. Х. : Одиссей 2008. 704 с.

2. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник. К.: Либідь. 2002. 608 с.
3. Кирилюк Н. Принцип суверенної рівності держав в період стародавнього світу та період середніх віків. *Науково-практичний господарсько-правовий журнал*. К. 2019. С. 240.
4. Декларація про принципи міжнародного права, яка стосується дружніх відносин та співробітництва між державами згідно зі Статутом ООН від 24.10.1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text.
5. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва у Європі від 1.08.1975. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text.
6. Кирилюк Н. В. Особливості реалізації принципу суверенної рівності держав у сучасному міжнародному праві : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право»; НАН України, Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : 2014. 180 с.
7. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть : учеб. для студентов юрид. фак. и вузов / И.И. Лукашук; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права, Академ. правовой ун-т. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М. : Волтерс Клувер, 2005. 432 с.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Мануїлова К. В.